

פניני הפרשה

שמות

עלון מס'

1021

שנה כ"א התש"ף

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. נייד: 052-7654216

כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

לראות מעלת חברינו

ואלה שמות בני ישראל – כתב רש"י: אף על פי שמנאן בחייהם, חזר ומנאן במיתתן, להודיע חיבתן שנמשלו לכוכבים שמוציאן ומכניסן במספר ובשמותם. שנאמר (ישעיה מ'): "המוציא במספר צבאם לכולם בשם יקרא". ע"כ. ויש להבין לשם מה צריך משל להסביר מעלת כל אדם מישראל, הרי ודאי כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא? ועוד למה דוקא כאן בפתח ספר שמות, חזרת התורה על שמותם ומרמזת את מעלתם? אלא, ספר שמות מספר על יצירת עם ישראל, כפי שנאמר בהמשך הפסוקים "ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאוד מאוד". כשהתורה מדברת על אומה שלימה, יש חשש שנחשוב שיש חשובים יותר ויש חשובים פחות. לכן דוקא בפתחת ספר שמות מודיעה לנו התורה את חיבתם של עם ישראל שנמשלו לכוכבים, כדי לדעת מעלת כל יהודי באשר הוא.

ולכן נמשלו לכוכבים שלעינינו נראים זעירים, אך כשמתקרבים אליהם עם חללית מגלים כמה גדולים ועצומים הם. כך יש להביט על כל יהודי, למרות שנראה קטן, נשמתו גדולה ועצומה ומגיעה עד שמי שמים. וכבר דרשו חז"ל שהמלה "ישראל" נוטריקון יש ששים ריבוא אותיות לתורה – לכל יהודי יש את ההבנה המיוחדת שלו בתורה. ותפקיד האדם להתפלל את תפלת רבי אלימלך מליז'נסק זצ"ל בתחינתו המפורסמת: "אדרבא, תן בלבנו שנראה כל אחד מעלת חברינו ולא חסרונם".

מסופר כי באחד מימי חול המועד פסח, ישב הגאון רבי עזרא עטיה זצ"ל עם תלמידיו והשתעשע עמם בדברי תורה. הם דנו בהלכות הפסח, עברו לחידושים ולאגדות מעניני החג והמשיכו להעלות סוגיות הלכתיות. החדר המה מבחורי הישיבה ומאברכי הכולל שגדשו אותו מפה לפה, וקול הלימוד נשמע ברמה. לפתע נכנס למקום יהודי פשוט. ממראה פניו ניכר כי איש קשה יום הוא, שהחיים לא האירו לו פנים. להפתעתם של הנוכחים, קם ראש הישיבה ממקומו לכבוד הנכנס, ניגש אליו וקיבלו בסבר פנים יפות. אחר תפס בכף ידו והושיבו, כשהוא חולק לו כבוד. פניו של האיש זרחו באור מיוחד. הוא המשיך להחזיק בידו של ראש הישיבה לנגד פניהם המתפלאות של התלמידים, שלא הבינו מי האיש ועל מה ולמה זכה שרבים יחלוק לו כבוד גדול כל כך. לאחר שהלך האורה לדרכו, העלו התלמידים את תמיהתם באוזני ראש הישיבה. "אדם קשה יום ואומלל הוא", השיב להם רבם. "יש אנשים שמצוה להעניק להם מטבע לצדקה ויש אנשים שמצוה להעניק להם מעט כבוד. גם זו צדקה...".

שיא תורני	עצה טובה
רחוב האברכים הגדול ביותר הרחוב הארוך ביותר במודיעין עילית "נתיבות המשפט" מכיל את מספר משפחות האברכים הגדול בארץ.	כדי להצליח בחיים - תפחד מהפחד. רוב האנשים אינם מצליחים בגלל שהם פוחדים. הם נמנעים מלעשות, או פועלים בסתר ובחשיכה מפחד מכישלון. רוב הפחדים הם פחדים שוא. לו היו אנשים עושים חישוב פשוט, היו מגיעים להבנה שהדבר הכי מפחיד זה הפחד עצמו. לפחד צריך רק מבורא עולם. להיות זהיר, כן. לפחד, לעולם לא. (הרב חיים ולדר הי"ו).

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סערון זצ"ל

"בזכות לימוד התינוקות אנו חיים וקיימים בעולם ואין האומות יכולים לשלוט בנו, וכמ"ש על פסוק 'הקול קול יעקב והידיים ידי עשיו', דבזמן שהקול קול יעקב אין הידיים ידי עשיו. ואמרו עוד בגמרא דנתקבצו אומות העולם אצל אבנימוס הגרדי ובלעם הרשע ושאלו אותם איך אנחנו יכולים להזדווג לישראל להלחם נגדם ולנצחם, ואמרו להם לכו ראו את קול של הילדים שלהם מצפצף בבית המדרש, אין אתם יכולים להם".
("מגיד חדשות" ח"ט דרוש נ"ה).

כתב מרן החיד"א ז"ל בספרו חומת אנך (פרשת וירא) משם רבנו האר"י ז"ל, שבמשה רבנו ע"ה היתה מגולגלת נפשו של יוסף הצדיק, וידוע שיוסף אחוז במדת היסוד המכונה טוב כמו שכתב החיד"א ז"ל בפרשת ויחי. ע"ש. וזו כוונת הכתוב, שאמרה יוכבד שאע"פ שהנולדים לששה חדשים אינם מתקיימים בדרך כלל, מ"מ שונה הדבר אצל משה שנפשו של יוסף נמצאת בו. (ויזמתק עוד שתיבת טוב עולה כמנין יסוד במס"ק). ועוד אפשר לומר שהמלה הוא רומזת לשכינה כמו שדרשו חז"ל (ע' סוטה דף י"ב ע"ב) על הפסוק "ותפתח ותראהו את הילד" (להלן פסוק ו') שראתה עמו שכינה, ודרשי לה מדלא כתיב ותרא וכתוב ותראהו לרמוז על השכינה (ע' בשפתי חכמים שם), וגם כאן תיבת הוא לרמוז שראתה עמו שכינה. (מכת"י הגאון רבי משה לוי זצ"ל).

נקודת חן / עובדיה חן

מים שאין להם סוף

*
כח החידוש של רבנו יוסף חיים זצ"ל, היה נדיר במיוחד. ביושבו לשרטט את חדושו, היה כותב במהירות רבה, עד שבסיימו את השורה התחתונה בגליון הנייר, עדיין לא יבש הדיו שבשורה העליונה.

בכל ליל שבת היה רבנו יוסף חיים לומד בחברותא עם הגאון רבי עזרא כהן זצ"ל, מחריפי חכמי בבל. רבי עזרא היה מגיע אל ביתו, ויחדיו היו יושבים ועמלים בתורה עד אור הבוקר.

באחד מלילות השבת של חודש אלול, נכנס רבי עזרא לביתו של רבנו יוסף חיים, והתקבל במאור פנים. בטרם הספיק לשבת על מקומו, פתח רבנו יוסף חיים ואמר: "שמעני נא חכם עזרא! הלילה – ליל ז' באלול – הוא ליל פטירתו של אדוני אבי רבי אליהו. לפני שנתחיל בלימודנו, אמור נא לי פסוק כלשהו שעולה במחשבתך, ואני אדרוש עליו מאה ועשרים פירושים!"

"אעשה כן", הסביר הבן איש חי, "משום שבשמו של אבי, רבי אליהו, ישנן חמש אותיות, ועל פי הקבלה, חמש אותיות אלו בונות מאה ועשרים עולמות עליונים!"

רבי עזרא הרהר לרגע, והפסוק שנקרה במוחו היה: "פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון".

עיניו של הבן איש חי נעצמו, ונהרה נשפכה על פניו. במשך ארבע שעות רצופות ישב על מקומו ודרש כמעייין המתגבר מאה ועשרים פירושים על מלות הפסוק. פתח בפשט, המשיך ברמז, עבר לדרש וסיים בסוד.

ורבי עזרא הכהן יושב משתאה מחריש, עד היכן מגיע כח החידוש של רבו כנחל שאינו פוסק וכמים שאין להם סוף.

חכם אחד היה מדבר בחידות: "אין חידוש - יש חידוש, יש חידוש - אין חידוש".

ביקשוהו שיפרש כוונתו. אמר: אם לא מתחדש חידוש בבית המדרש, הרי זה חידוש ודבר שאינו שיגרתו, שכן אמרו חז"ל "אי אפשר לבית המדרש בלא חידוש" (חגיגה ג' ע"א). ואילו אם מתחדש בבית המדרש חידוש, אין זה חידוש אלא דבר הרגיל.

*
בתלמוד ירושלמי (פרק ב' הלכה ד') איתא: "אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד להורות לפני רבו - כבר נאמר למשה בסיני". והגאון רבי אליהו הכהן זצ"ל (מגאוני איזמיר) בספרו "שבט מוסר" (סוף פרק מ"א) כתב שמאחר שמעת נתינת התורה קיבל כל אחד חלקו, לכן על כל אדם מוטלת האחריות להשתדל לעסוק בתורה, כדי לגלות את החלק שקיבלה נשמתו מסיני, שכן חלק זה יכול להתגלות רק על ידו ולא על ידי אחר.

על פי זה מיישב נפלא הגאון רבי ברוך ירושלמי זצ"ל (מגאוני קושטא) בספרו "ברוך מבנים" מה שאמרו במגילה (ו' ע"ב): "אמר רבי יצחק אם יאמר לך אדם יגעתי ולא מצאתי - אל תאמן, לא יגעתי ומצאתי - אל תאמן, יגעתי ומצאתי - תאמן". והקושיא מפורסמת מהו "מצאתי", היה לו לומר "הצלחת" או "השגתי"? אלא, שמאחר שכל אחד כבר זכה בחלקו בתורה בהר סיני, נותר רק להתייגע ולמצוא את מה שחידש ואבד ממנו.

הגאון רבי אברהם אבוהצירא זצ"ל בספרו "תולדות אברהם" מבאר כך את הפסוק: "הנסתרות לה' אלוקינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם" - "הנסתרות לה' אלוקינו", בתורת הנסתר אין לנו מושג, ואף לגדולי המקובלים לא התגלה אלא כטיפה מן הים. אבל גם "הנגלות", בחלק הנגלה שבתורה, מתגלים כל העת חידושים חדשים ועומקים נוספים - לנו ולבנינו, עד עולם!"

ויספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

כולם שוים לפני המקום

את הסיפור הבא סיפר הרב אהרן טויסיג שליט"א על אחיו רבי יעקב זצ"ל:

ארבע עשרה שנים מאוחר יותר, רבי יעקב נכנס לחנות במרכז גאולה בירושלים, ורואה לפניו אברך עבדקן בעל פאות עבותות מסולסלות, ולצדו כמה בנים וכנות לבושים בצניעות על טהרת הקודש.

בעוד רבי יעקב תר אחר מוצר מסוים, פנה אליו לפתע האברך ושאל אותו: "תגיד, אתה זוכר אותי?".

הביט עליו וניסה לזהותו, אך לשוא.

שאל אותו האברך: "אתה זוכר שפעם חיפשת בבאר שבע עשירי למנין ביום השנה של אביך, ומצאת בחור מגודל שיער שהסכים להצטרף למנין?".

"כן" אמר, "אתה מזכיר לי נשכחות".

"ובכן, אני הוא הבחור ההוא...".

נשמתו של רבי יעקב כמעט פרחה מעוצמת ההפתעה. בדמיונו הפרוע ביותר לא היה מצליח לקשר בין אותו בחור פרוע ראש לבין האברך העבדקן שניצב מולו.

"דע לך" אמר האברך "שיש לך חלק מכריע במה שעבר עלי מאז. כשיצאתי מבית הכנסת התחלתי להרהר: הדתי הזה אמר לי, שגם אני חשוב לפני בורא עולם, והוא משתוקק לשמוע את תפילתי, וגם לתפילתי יש כח לפעול בשמים. אלו לא היו אמירות סתם כדי לרצות אותי, עובדה שהוא הסכים שאהיה חלק מהמנין שלו ביום השנה של אביו...".

"כששכתי לביתי" - המשיך האברך - "סיפרתי לאשתי על החוויה שעברתי. אמרתי לה שבעקבות זאת התקבל אצלי מבט חדש על שומרי המצוות והדת.

"באותו יום, נזרע הגרעין הראשון. לאט לאט התחלנו לשנות את אורחות חיינו - התחלנו לשמור שבת, הכשרנו את המטבח, והשתתפתי בשיעורי תורה. בשלב הבא העברנו את ילדינו למוסדות לימוד חרדיים".

"ארבע עשרה שנה חלפו מאז. כיום אני שוקד על התורה וברוך ה' זכינו שביתנו הפך להיות בית של תורה על טהרת הקודש", סיים את סיפורו המדהים.

במשך שנים רבות התגורר רבי יעקב בבאר שבע. באחת השנים, ביום האזכרה לאביו, בא לבית הכנסת כדי לעבור לפני התיבה בתפלת מנחה, אך באותה שעה היו בבית הכנסת רק תשעה אנשים.

כיון שהזמן דחק, יצא החוצה לחפש עשירי, אולם ברחוב לא נראתה נפש חיה.

והנה, עבר שם אדם חילוני, שערו מגודל ולבושו רחובי. ניגש אליו רבי יעקב וביקש ממנו להשלים מנין, אך הוא לא הבין על מה הוא מדבר.

הסביר לו בנועם, שכדי להתפלל בציבור צריכים עשרה אנשים, ובבית הכנסת יש כעת תשעה, ואם יצטרף - בזכותו יוכלו להתפלל.

"מצטער, איני מעוניין", משך הלה בכתפיו.

רבי יעקב לא התייאש, הוא ניסה לפרוט לו על נימי הרגש: "היום חל יום השנה לפטירת אבי, והתפלה והקדיש הם לעילוי נשמתו. אם תצטרף אלינו למנין, בזכותך תהיה לו נחת רוח בשמים".

הבחור התרכך, ובכל זאת היסס: "אבל אני לא יודע להתפלל".

הרגיע אותו רבי יעקב: "זה בסדר. אתן לך סידור, ואראה לך את הקטעים של התפלה".

אך הלה בשלו: "איך אתפלל אם אני לא דתי?!"

אמר לו: "לכל יהודי יש נשמה גבוהה, והקב"ה משתוקק לתפלות של כל אחד ואחד מאתנו. כל תפלה של כל יהודי - חשובה מאד בשמים".

הבחור שמע את הדברים, ונראה שהם הניעו מיתר בלבו. הוא נכנס בהיסוס לבית הכנסת, הגישו לו כיפה וסידור, פתחו לו את הסידור בתפלת מנחה - והתפלה החלה.

התפלל האיש מתוך הסידור במבוכה, והמתין בסבלנות עד שכל המתפללים יסיימו תפלתם.

בתום התפלה ניגש אליו רבי יעקב, הודה לו בלבביות

אור המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א

שאלה: האם יש ענין שריבוע התפלין ייעשה דוקא על ידי דוושה ביד, שיש בזה 'כח גברא' יותר מאשר ברגל?
תשובה: ביד או ברגל – שניהם כח גברא.

שאלה: כת"ר שליט"א כתב באור-תורה (מנחם-אב התשמ"ה סי' קכ"ח) להכשיר אם רוב הרצועה שחורה, מטעם רובו ככולו. שאלתי, אם מדובר גם ברצועה של חובה, כגון קילוף קטן ברצועה המקיפה את הראש? תשובה: יש חולקים בדין רובו ככולו הנ"ל. אבל לדעת המתירים, גם ברצועה של חובה אפשר להקל [וע"ע בספר "מקור נאמן" ח"א סי' ס"ה].

שאלה: רבים מתפללים בקברי צדיקים תפלת שחרית כשהם עטופים בטלית ותפלין. שאלתי, איך אינם חוששים לפסק מרן (ביו"ד סימן שס"ז) שאסור לשים תפלין בבית הקברות או בתוך ד' אמות של מת? תשובה: מרן החיד"א בשם הגדולים (ערך ר' אליעזר בר נתן) העיד שכך היה המנהג בימיו ונתן טעם לדבר. ועיין בשו"ת יחווה דעת (חלק ששי סוף סימן ה' בהערה) ע"ש. אולם לכתחילה יש להרחיק ארבע אמות.

שאלה: כתב הגרי"ח זצ"ל בשו"ת תורה לשמה (סי' תמ"ח) שלפי דברי האר"י ז"ל שכתב שצריך האדם ליוהר שלא יתלוש שערות זקנו, יש להקפיד שלא לסרק הזקן במסרק, יען כי בודאי יתלוש שערות זקנו. ועל כן כתב שם, שבכל ערב שבת אחר הרחיצה, יפריד את שערות זקנו באצבעותיו בנחת, שאז אפילו יתלוש שערות זקנו אין לחוש, כי בודאי אלו השערות היו תלושות מקודם. ע"ש. ושאלתי, על מה סמכו העולם אשר מסרקים זקנם?

תשובה: לא בכל דבר קיבלו הנהגות האר"י. ועיין בפתחי תשובה יו"ד (סי' קפ"א סק"ג) בשם החתם סופר שנהגו רבני קשישאי לסרוק שער הפאות ע"ש וכל שכן בזקן.

שאלה: האם מותר לדבר או לשמוע דברי תורה בשעה שגוזזים צפרניים?
תשובה: לשמוע, כן. לדבר, לא כדאי. ובודאי לא בגזירת צפרני הרגלים.

שאלה: להיכן זורקים את הצפרניים לאחר גזירתם?
תשובה: בבית הכסא, וכך המנהג.

שאלה: האם מותר לכסוס ציפרניים בפה?
תשובה: מותר (מו"ק דף י"ח ע"א), ולא כדאי לתלמיד חכם בזמננו. יש מקצץ צפרניים, וצריך לשמור על כבוד התורה.

שאלה: אדם המתעורר בלילה להתפנות וחוזר לישון, האם צריך ליטול ידיו ולברך אשר יצר וברכות התורה? תשובה: אינו חייב בברכת התורה, רק יטול ידיו ויברך אשר יצר בלבד (על נטילת ידים כדאי להשאיר בבקר, שנתקנה בשביל התפלה לדעת כמה פוסקים). ואם קשה לו ליטול ידיו, יכוין בבוקר בברכת אשר יצר על כל הלילה (עפ"ד הלבוש [סימן ד' סעיף א'] וסיעתו, ועיין ברכת ה' [ח"ד פרק ו' סעיף נ"ט]).

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רחל בת מזל ע"ה
לע"נ לאה בת שרה ע"ה

לע"נ עזיזי בר כמונה לבית חדוק ז"ל

לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל
לע"נ רבי יצחק בן רחל זצ"ל